remaining) and the bottom part of the smelting furnace shaft were found. 159 individual finds were collected: the 14th century jewellery, household items, 18 fragments of leathern shoes and 109 fragments of clay orifices probably used as bellows connectors. The finds included a numerous collection of wheel-made pottery shards: 279 potshards were registered. Animal bones and about 120 kg of iron slag were found as well.

MEŠKININKŲ PILIAKALNIO PYLIMAS

Gintautas ZABIELA

2005 m. rugpjūčio mėnesį baigti Meškininkų piliakalnio (Jurbarko r., Jurbarko sen.) (A 682P) archeologinių tyrinėjimų darbai, pradėti 2003 m. (žr. *ATL 2003 metais*, V., 2005, p. 67–68; *ATL 2004 metais*, V., 2006, p. 61–62). Tyrimų tikslas buvo padaryti pylimo ir griovio pjūvį bei pagal šių tyrimų duomenis atkurti ankstesnį pylimo ir griovio vaizdą jo V dalyje, kur pylimas buvo anksčiau nuskleistas nukasant žemes nuo jo viršaus į aikštelę ir į griovį. Šie tyrinėjimo darbai buvo palikti piliakalnio avarinės būklės likvidavimo darbų pabaigai, nes pro nuskleistą pylimo vietą į aikštelę buvo vežamos šlaito tvirtinimui reikalingos medžiagos ir patekdavo tokiems darbams būtina technika. Sužinojus, kad piliakalnio tvarkymo darbai jau atlikti ir atvykus tyrinėti paaiškėjo, kad nuskleistas pylimas atpiltas be jokių archeologinių tyrimų, o griovys išvalytas. Visos Jurbarko melioratorių tvarkytos piliakalnio vietos užsėtos žole. Pylimo ir griovio skersinis pjūvis padarytas šalia jo atpiltos vietos.

Pylimo ir griovio pjūvis (plotai 6 ir 7) padarytas 5,5–18,5 m į PR nuo naujai suformuoto piliakalnio V šlaito krašto, gynybinių įtvirtinimų ŠV dalyje. Jis keturkampis, 25 m ilgio, 2 m pločio (50 m^2), orientuotas ŠR–PV (40–220°) kryptimi. Aukščiausia pylimo vieta yra H_{abs} 59,77 m, žemiausia griovio vieta – H_{abs} 56,95 m. Tyrimai parodė, kad pylimas piltas iš aplinkinės žemės (daugiausia smėlio) per du kartus.

Ankstesnis (pirmasis) pylimas buvo 5 m pločio, iki 0,9 m aukščio. Jis aptiktas labiau aikštelės pusėje (plote 6), kur, atrodo, buvo supiltas iš smėlio panaudojant čia buvusią žemyninę kopą arba bent pustomą smėlingą iškilimą. Jo išorinėje pusėje buvo iškastas maždaug 5 m pločio, iki 1 m gylio griovys, žemės iš kurio ir buvo panaudotos pylimui. Su žemėmis į pylimą pateko lipdyta brūkšniuota ir lygiu paviršiumi keramika, titnaginės nuoskalos, priklausiusios I tūkst. pr. Kr. čia buvusiai gyvenvietei. Ant pylimo stovėta kažkokios medinės konstrukcijos (liko degėsiai, fiksuoti kv. 2–4A 25 cm gylyje) bei į griovį įkritę 170 cm ilgio, 27 cm skersmens rąstai (liko jų trūnėsiai kv. 10A–B). Jie aptikti 200 cm gylyje, pilko smėlio apatinėje dalyje, ankstesnio pylimo išorinėje pusėje. Blogiau išlikusių trūnėsių pėdsakų buvo ir kitose išorinio pylimo vietose. Pylimas stovėjo ilgesnį laiką, nes jo paviršiuje susiformavo iki 15 cm storio pilko miškožemio sluoksnis.

Vėlesnis (antrasis arba dabartinis) pylimas yra 10 m pločio, iki 1,7 m aukščio. Jis buvo supiltas panaudojant jau apslinkusį ir kiek į šonus išplaukusį ankstesnį pylimą, tačiau plėstas į išorę, užpilant ankstesnį griovį.

Jo išorinėje pusėje iškastas 10 m pločio viršuje, 1,7 m gylio griovys, žemės iš kurio (gelsvas smėlis ir rausvas molis) irgi buvo panaudotos pylimui. Ir šio pylimo žemėse aptikta lipdytos brūkšniuotos ir lygiu paviršiumi keramikos iš ankstesnės gyvenvietės. Ant pylimo pastatyta dviguba medinė gynybinė siena, kurios vidinę pusę žymi 20 cm gylyje aptiktas akmenų grindinėlis ploto 6 kv. 7–8A–B, išorinę – akmenimis apkrauta stulpavietė ploto 7 kv. 2–3A–B. Taigi gynybinės sienos plotis buvo apie 5 m. 1 m pločio kiek apardytas grindinėlis dėtas ant gelsvo smėlio vietomis per du sluoksnius. Akmenų dydis jame siekia nuo 6x4x3 cm iki 26x18x17 cm (vidutinis dydis – 10x9x7 cm). Po pirmuoju grindinėliu giliau (40 cm gylyje) atkastas antras 150x48 cm dydžio grindinėlis, sudarytas iš 130 dviem sluoksniais krautų akmenų, kurių dydis siekia nuo 6,5x6x5 cm iki 18x12x7 cm (vidutinis dydis – 10x8x8 cm). 70 cm gylyje pylime atkasta stulpavietė, apkrauta 19 nuo 13x10x8 cm iki 51x35x22 cm dydžio akmenimis. Stulpavietės akmenų apkrovimas užima 55x55 cm dydžio plotą, kuriame vidinės stulpavietės ertmės dydis 23x20 cm. Akmenys dėti 3 sluoksniais, apatiniame du akmenys stovėjo stati – duobėje rėmė stulpą. Kito stulpo vieta aptikta plote 6 kv. 7–8B 80 cm gylyje. Dviem sluoksniais aplink stulpą krauti akmenys suvirto į stulpavietę, kurios skersmens nustatyti nepavyko, sudarydami 80x60 cm dydžio grindinėlį iš 60 akmenų, kurių dydis siekia nuo 7x5x4 cm iki 11x8x7 cm (vidutinis dydis – 9x6x6 cm). Antrasis pylimas pagal jame rastą žiestą keramiką preliminariai datuojamas II tūkst. pradžia.

Tyrimų metu supiltiniuose pylimo sluoksniuose rasta 40 lipdytos lygiu ir brūkšniuotu paviršiumi bei žiestos keramikos šukių, pora neaiškių molinių dirbinių, 4 titnaginės nuoskalos, apšlifuotas 6,8x6,4x2 cm dydžio, 142 g svorio akmuo (I:1 pav.). Įdomūs neaiškios paskirties moliniai dirbiniai. Vienas jų – 6 cm ilgio, 1,3x1,5–1,9x2,1 cm storio, 24 g svorio, primena lenktą gyvulio koją storesniu apdaužytu galu (I:2 pav.). Antrasis 6,7 cm ilgio, 3,8 cm pločio, 3 cm aukščio, 68 g svorio dirbinys primena rombinę kalavijo buoželę nudaužta apačia (I:3 pav.). Abu dirbiniai rausvai rudos spalvos. Tarp rastos keramikos 9 brūkšniuotos, 19 lygiu paviršiumi ir 12 žiestų puodų šukių. Lipdyta keramika aptikta gelsvame pylimo smėlyje įvariuose gyliuose, tai rodo, kad ji čia pateko kartu su gruntu pylimui iš ankstesnės čia buvusios gyvenvietės kultūrinio sluoksnio likučių. Žiesta keramika rasta tik pylimo viršutiniame 30–50 cm gylio sluoksnyje, viena rasta šoninė šukelė puošta linijomis. Pagal aptiktą pakraštėlį ir dugno fragmentą vienas puodas turėjęs 20 cm skersmens angą, kitas – 11 cm skersmens dugną. Žiesta keramika daugiausia 4–5 mm storio sienelėmis, su negausiomis priemaišomis molio masėje. Tyrinėjimų metu surasti radiniai perduoti VDKM.

2003–2005 m. Meškininkų piliakalnyje buvo ištirtas bendras 207 m^2 plotas, padarytas gynybinių įtvirtinimų pjūvis (II pav.), surasti iki 35 cm storio kultūrinio sluoksnio likučiai, surinkta vos 10 registruotų radinių ir 104 puodų šukės. Pagal gautų tyrimo duomenų visumą, piliakalnio vietoje I tūkst. pr. Kr. buvo gyvenvietė, greičiausiai neįtvirtinta. Piliakalnis įrengtas maždaug pirmaisiais amžiais po Kr. ar net vėliau nuo laukų pusės supiltant pylimą ir iškasant griovį. Tai buvo nuolat žmonių negyvenama slėptuvė. II tūkst. pradžioje piliakalnio gynybiniai įrenginiai sustiprinti, tačiau slėptuvinis piliakalnio pobū-

dis išliko. Meškininkų piliakalnio įrengimo ir rekonstrukcijos laiką kiek patikslinti bus galima tik nustačius surinktos negausios organinės medžiagos radiokarbonines datas.

MEŠKININKAI HILL-FORT RAMPART

In 2005 investigations of the Meškininkai hill-fort (Jurbarkas Region) were completed by making a profile section of the rampart and the ditch in the NW part of the fortifications (Fig. II). 50 m^2 were investigated in total. It was established, that the rampart was built in two stages using the earth of the vicinities. The earlier rampart was 5 m wide and up to 0.9 m high. It was made of sand and had a wooden barrier on the top. From the external side a 5 m wide and 1 m deep ditch was excavated. The rampart seen at present was 10 m wide and up to 1.7 m high. Form the external side there was a 10 m wide and 1.7 m deep ditch. This rampart was made of sand and clay composite. It was built covering the previous rampart and ditch and erecting a double wooden wall on the top. In the fill layer of the rampart 40 wheel-made and hand-made potshards with a smooth and brushed surface, several unidentified ceramic artefacts (Fig. I:2–3), 4 flint flakes and an abraded stone (Fig. I:1) were found. The finds dated to two different periods: the 1st millennium B.C. and the early 2nd millennium A.D.

MOLAVĖNŲ PIRMASIS PILIAKALNIS

Gintautas ZABIELA

2005 m. birželio mėnesį tyrinėtas Molavėnų pirmasis piliakalnis (Raseinių r., Nemakščių sen.) (A 375P). Tyrinėjimų tikslas buvo ištirti šio piliakalnio dalį ties avarinės būklės likvidavimo darbų vieta (ŠR šone). Molavėnų pirmasis piliakalnis (N55°26'52.5"; E22°52'07.3") iki šiol netyrinėtas (antrasis piliakalnis yra 400 m į ŠR nuo pirmojo). Į archeologų akiratį jis pateko po 1967 m. LII žvalgymų. 1995 m. piliakalnis žvalgytas metalo detektoriumi ieškant Pilėnų pilies, rasta tik XX a. datuojamų metalinių dirbinių (žr. *ATL 1994 ir 1995 metais*, V., 1996, p. 352). Nemakščiuose gyvenantis vietos kraštotyrininkas Antanas Girčys Molavėnuose bando lokalizuoti 1336 m. kryžiuočių sudegintą garsiąją Pilėnų pilį, ją siedamas labiau su jo 1987 m. surastu antruoju Molavėnų piliakalniu (Garsiųjų Pilėnų beieškant, *Dubysa* (Raseiniai), 1989 11 17, Nr. 8(9), p. 2; 12 08, Nr. 9(10), p. 3; 12 23, Nr. 10(11), p. 3; Garsiųjų Pilėnų beieškant, *Aitvarai*, Vilnius–Kaunas, 1992, t. 3, p. 69–72; Garsiųjų Pilėnų beieškant, *Lietuvis*, 1993, Nr. 5, p. 4, 8). Šią pilį norima matyti ne viename Lietuvos piliakalnyje ir tai yra atskira gana sunkiai sprendžiama problema, kuriai 2005 m. archeologiniai tyrinėjimai naujų duomenų nepateikė. Paskutiniu metu Molavėnuose norima matyti Vienvangių pilį (T. Baranauskas, Lietuvos medinės pilys rašytinių šaltinių duomenimis, *Lietuvos archeologija*, V., 2003, t. 24, p. 62, 96).

2005 m. spalio 14 d. sutvarkytoje piliakalnio vietoje buvo surengtas G. Rinkevičiaus vadovaujamo valstybinio simfoninio orkestro ir P. Bingelio vadovaujamo Kauno valsty-

I pav. Šlifuotas akmuo (1) ir moliniai dirbiniai (2–3) iš Meškininkų piliakalnio pylimo. *G. Zabielos nuotr.*
Fig. I. An abraded stone (1) and ceramic artefacts (2–3) found in the Meškininkai hill-fort rampart.

II pav. Meškininkų pylimo pjūvis iš V pusės. *G. Zabielos nuotr.*
Fig. II. Cross-section of rampart in Meškininkai hill-fort from western side.